

COOPERAREA UE–NATO ÎN ARHITECTURA DE SECURITATE EURO-ATLANTICĂ: EVOLUȚII, VULNERABILITĂȚI ȘI PERSPECTIVE STRATEGICE

EU–NATO COOPERATION IN THE EURO-ATLANTIC SECURITY ARCHITECTURE: DEVELOPMENTS, VULNERABILITIES AND STRATEGIC PERSPECTIVES

Nichita GORINCIOI

Universitatea de Stat din Moldova

e-mail: ngorincioi1234@gmail.com

CZU:[327.51NATO:061.1EU]:327.7

Rezumat. Articolul analizează cooperarea dintre Uniunea Europeană și NATO în contextul transformărilor profunde ale mediului internațional de securitate. Războiul de agresiune al Federației Ruse împotriva Ucrainei, amenințările hibride, atacurile cibernetice, dezinformarea, vulnerabilitățile infrastructurii critice și competiția geopolitică globală au demonstrat necesitatea consolidării parteneriatului strategic UE–NATO. Cercetarea evidențiază evoluția relației dintre cele două organizații, de la aranjamentele Berlin Plus și declarațiile comune din 2016, 2018 și 2023, până la cooperarea actuală în domeniul mobilității militare, apărării cibernetice, rezilienței, sprijinului pentru Ucraina și dezvoltării capabilităților de apărare. Articolul subliniază complementaritatea dintre NATO, ca pilon al apărării colective, și UE, ca actor politico-economic, normativ și de securitate, capabil să mobilizeze instrumente civile, financiare, industriale și diplomatice. Totodată, sunt analizate vulnerabilitățile cooperării, precum dependența europeană de capacitățile militare americane, diferențele de cultură strategică, investițiile inegale în apărare și ambiguitățile conceptului de autonomie strategică. Conceptul „*Intermarium*” este examinat ca posibilă formulă regională complementară, nu alternativă, pentru consolidarea flancului estic.

Cuvinte-cheie: *Uniunea Europeană, NATO, securitate euro-atlantică, apărare colectivă, Ucraina, amenințări hibride, mobilitate militară, autonomie strategică, Intermarium.*

JEL: F52; F53; F55; H56; F51.

Abstract. The article analyses cooperation between the European Union and NATO in the context of profound transformations in the international security environment. The Russian Federation's war of aggression against Ukraine, hybrid threats, cyberattacks, disinformation, vulnerabilities of critical infrastructure and global geopolitical competition have demonstrated the need to strengthen the EU–NATO strategic partnership. The research highlights the evolution of relations between the two organisations, from the Berlin Plus arrangements and the Joint Declarations of 2016, 2018 and 2023 to current cooperation in military mobility, cyber defence, resilience, support for Ukraine and defence capability development. The article underlines the complementarity between NATO, as the pillar of collective defen-

ce, and the EU, as a political, economic, normative and security actor capable of mobilising civilian, financial, industrial and diplomatic instruments. At the same time, it analyses vulnerabilities in cooperation, such as Europe’s dependence on American military capabilities, differences in strategic culture, unequal defence investments and ambiguities surrounding the concept of strategic autonomy. The „*Intermarium*” concept is examined as a possible complementary regional format, not as an alternative, for strengthening the eastern flank.

Keywords: *European Union, NATO, Euro-Atlantic security, collective defence, Ukraine, hybrid threats, military mobility, strategic autonomy, Intermarium.*

JEL: F52; F53; F55; H56; F51.

Introducere. Într-un context geopolitic tot mai complex, marcat de războiul de agresiune al Federației Ruse împotriva Ucrainei, competiție strategică globală, amenințări hibride, atacuri cibernetice, dezinformare și vulnerabilități ale infrastructurii critice, cooperarea dintre Uniunea Europeană și NATO devine indispensabilă pentru securitatea euro-atlantică. Nicio organizație nu poate răspunde singură tuturor riscurilor contemporane, deoarece securitatea actuală presupune integrarea dimensiunilor militare, civile, economice, tehnologice, energetice și informaționale.

NATO constituie fundamentul apărării colective pentru aliații săi, având la bază art. 5 al Tratatului de la Washington și principiul potrivit căruia un atac împotriva unui aliat este considerat un atac împotriva tuturor [3]. UE, la rândul său, contribuie la securitatea europeană prin politica de securitate și apărare comună, sancțiuni, sprijin financiar, reziliență civilă, securitate energetică, politici industriale, mobilitate militară și sprijin pentru statele partenere [4]. Relația UE–NATO nu trebuie înțeleasă ca o relație de substituie sau concurență, ci ca un parteneriat strategic de complementaritate. NATO dispune de structuri militare integrate, planificare de apărare, capacități de descurajare și interoperabilitate militară, în timp ce UE are instrumente politice, economice, juridice, tehnologice și financiare care completează răspunsul militar al Alianței [1].

În prezent, cele două organizații au o bază strategică solidă de cooperare, consolidată prin declarațiile comune din 2016, 2018 și 2023, Busola Strategică a UE și Conceptul Strategic NATO 2022 [5]. În același timp, războiul din Ucraina a arătat că securitatea europeană nu poate fi concepută fără o coordonare profundă între UE și NATO. NATO asigură descurajarea și apărarea colectivă, iar UE mobilizează sancțiuni, resurse financiare, sprijin civil, ajutor militar prin Facilitatea Europeană pentru Pace și instrumente de reziliență [9].

Gradul de investigare a problemei. Scopul cercetării. Cooperarea dintre UE și NATO ocupă un loc central în studiile contemporane de securitate, relații internaționale și integrare europeană. Interesul academic și politic pentru această problematică s-a intensificat după anexarea ilegală a Crimeii de către Federația Rusă

în 2014 și a crescut considerabil după invazia pe scară largă a Ucrainei în februarie 2022, evenimente care au evidențiat necesitatea unei coordonări mai profunde între principalele structuri euroatlantice de securitate [3].

O direcție importantă de cercetare privește evoluția istorică și instituțională a relației UE–NATO. După eșecul Comunității Europene de Apărare în anii 1950, NATO a rămas principalul garant al securității militare europene, în timp ce integrarea europeană s-a dezvoltat inițial preponderent pe dimensiunea economică. După încheierea Războiului Rece, UE și-a consolidat treptat propria dimensiune de securitate și apărare, iar aranjamentele Berlin Plus au creat un cadru de cooperare operațională cu NATO [11].

Literatura evidențiază, totodată, complementaritatea funcțională dintre cele două organizații. NATO păstrează rolul central în apărarea colectivă și descurajare, în timp ce UE contribuie prin instrumente economice, juridice, tehnologice și civile, inclusiv sancțiuni, protecția infrastructurilor critice, mobilitate militară, securitate energetică, combaterea dezinformării și consolidarea rezilienței statelor partenere [4]. Această complementaritate este însă limitată de diferențele de cultură strategică dintre statele membre, dificultățile de schimb de informații, dependența de anumite capacități americane, fragmentarea industriei europene de apărare și interpretările divergente ale autonomiei strategice [12].

O direcție distinctă de analiză privește formatele regionale de securitate din Europa Centrală și de Est. Conceptul „*Intermarium*”, reluat în debaterile geopolitice contemporane, este examinat mai ales ca formulă regională complementară, susceptibilă să contribuie la consolidarea flancului estic și la intensificarea cooperării dintre statele expuse direct riscurilor provenite dinspre Federația Rusă [14]. Relevanța sa depinde însă de compatibilitatea cu angajamentele asumate în cadrul UE și NATO și de evitarea fragmentării arhitecturii euroatlantice de securitate.

Scopul cercetării constă în analiza evoluției și eficienței cooperării UE–NATO în contextul transformării mediului de securitate european, cu accent asupra războiului din Ucraina, autonomiei strategice europene și rolului formatelor regionale complementare.

Cercetarea urmărește examinarea fundamentelor istorice și instituționale ale parteneriatului UE–NATO; identificarea principalelor domenii de cooperare; evaluarea progreselor și vulnerabilităților structurale; analiza impactului războiului din Ucraina asupra relației dintre cele două organizații; examinarea relevanței formatelor regionale; precum și formularea unor recomandări pentru consolidarea securității euroatlantice.

Materiale utilizate și metode aplicate. Pentru elaborarea cercetării au fost utilizate documente oficiale ale NATO și ale UE, declarații comune, strategii de secu-

ritate, rapoarte de progres, date privind cheltuielile de apărare, lucrări academice și analize geopolitice. Baza documentară include Declarația comună UE–NATO din 2023, Tratatul de la Washington, Busola Strategică a UE, Conceptul Strategic NATO 2022, rapoartele privind implementarea celor 74 de propuneri comune, documentele privind mobilitatea militară și literatura de specialitate privind politica de securitate europeană [1–15].

Metoda analizei documentare a fost utilizată pentru examinarea tratatelor, declarațiilor și strategiilor oficiale. *Metoda istorică* a permis reconstruirea evoluției relației UE–NATO de la perioada postbelică până la contextul post-2022. *Metoda comparativă* a fost aplicată pentru evidențierea diferențelor dintre mandatul NATO și mandatul UE. *Metoda sistemică* a permis integrarea dimensiunilor militare, economice, instituționale și geopolitice într-un cadru coerent. *Metoda critică* a fost utilizată pentru evaluarea decalajului dintre obiectivele declarate și capacitățile reale. *Metoda prognostică* a fost aplicată pentru formularea unor scenarii privind evoluția cooperării UE–NATO și a inițiativelor regionale complementare.

Rezultatele obținute în baza analizelor științifice efectuate

Evoluția istorică a cooperării UE–NATO. Cooperarea dintre UE și NATO are o evoluție graduală, determinată de schimbările mediului internațional de securitate. În perioada Războiului Rece, securitatea Europei occidentale a fost asigurată în principal de NATO, în timp ce Comunitățile Europene s-au concentrat pe integrarea economică. Eșecul Comunității Europene de Apărare a amânat dezvoltarea unei apărări europene autonome și a consolidat rolul NATO ca principal garant al securității militare europene [12]. După sfârșitul Războiului Rece, UE a început să dezvolte o politică externă și de securitate mai coerentă, iar aranjamentele Berlin Plus au creat posibilitatea ca UE să utilizeze anumite capacități NATO pentru operațiuni conduse de Uniune în situațiile în care NATO nu se implică direct [11]. Totuși, aplicarea acestor aranjamente a rămas limitată din cauza blocajelor politice și a diferențelor dintre statele membre. O etapă nouă a cooperării a început după 2014, când anexarea ilegală a Crimeei și destabilizarea estului Ucrainei au modificat percepțiile de securitate în Europa. Declarațiile comune din 2016 și 2018 au extins cooperarea în domenii precum amenințările hibride, securitatea cibernetică, mobilitatea militară, exercițiile coordonate, industria apărării și sprijinul pentru parteneri [6]. Declarația comună din 2023 a consolidat această direcție, subliniind caracterul complementar și reciproc consolidator al parteneriatului UE–NATO [1]. Documentul reflectă o viziune mai largă asupra securității, care include Rusia, China, amenințările hibride, tehnologiile emergente, spațiul, infrastructura critică și reziliența democratică [5].

Complementaritatea funcțională dintre UE și NATO. Analiza confirmă că UE și NATO au mandate diferite, dar complementare. NATO este alianța politico-militară responsabilă pentru apărarea colectivă, descurajare, planificare militară și interoperabilitate aliată [3]. UE este un actor politico-economic și normativ, care dispune de instrumente de reglementare, finanțare, sancționare, cooperare industrială, sprijin civil și diplomatie [4]. Această complementaritate este esențială deoarece amenințările actuale nu sunt exclusiv militare. Atacurile cibernetice, dezinformarea, presiunile energetice, instrumentalizarea migrației, sabotajul infrastructurii critice și interferențele electorale necesită instrumente mixte. NATO are capacități de apărare și descurajare, iar UE are instrumente de reziliență, reglementare și consolidare instituțională [6]. Prin urmare, securitatea euro-atlantică depinde nu de fuziunea celor două organizații, ci de o coordonare eficientă între ele. O Uniune Europeană mai capabilă în domeniul securității și apărării poate consolida NATO, dacă dezvoltarea capacităților europene este transparentă, complementară și interoperabilă [5].

Domenii-cheie de cooperare. Cooperarea dintre UE și NATO se concentrează asupra unor domenii esențiale pentru adaptarea arhitecturii euroatlantice la amenințările contemporane. Combaterea amenințărilor hibride ocupă un loc central, întrucât acestea combină instrumente militare și non-militare, acțiuni deschise și subversive, precum și mijloace politice, economice, informaționale și tehnologice. Răspunsul UE–NATO se bazează pe schimbul de informații, evaluări coordonate ale riscurilor, exerciții comune și consolidarea rezilienței instituționale și societale [6].

Securitatea cibernetică reprezintă o dimensiune complementară, având în vedere capacitatea atacurilor cibernetice de a afecta instituțiile publice, infrastructurile energetice, sistemele financiare, transporturile și procesele electorale. Cooperarea dintre cele două organizații urmărește sporirea capacităților de prevenire, detectare, răspuns și recuperare în urma incidentelor, precum și consolidarea rezilienței infrastructurilor critice [6].

Mobilitatea militară constituie, la rândul său, o condiție strategică pentru descurajare și apărare. Deplasarea rapidă a forțelor și echipamentelor NATO pe teritoriul european depinde de existența unor infrastructuri rutiere, feroviare, portuare și logistice compatibile cu cerințele militare. UE contribuie prin finanțarea infrastructurilor cu utilizare duală, reducerea barierelor administrative și armonizarea procedurilor transfrontaliere [8].

Un alt domeniu esențial îl reprezintă dezvoltarea coordonată a capabilităților de apărare. PESCO, Fondul European de Apărare și celelalte inițiative europene trebuie corelate cu procesele de planificare ale NATO, astfel încât să fie evitate duplicarea structurilor și fragmentarea resurselor și să fie consolidată interoperabilitatea forțelor [7]. În acest sens, valoarea adăugată a cooperării UE–NATO derivă din complemen-

taritatea dintre resursele normative, financiare și industriale ale Uniunii și capacitățile militare, operaționale și de planificare ale Alianței.

Războiul din Ucraina ca test al cooperării UE–NATO. Invazia pe scară largă a Ucrainei de către Federația Rusă, începută la 24 februarie 2022, a reprezentat cel mai important test al cooperării UE–NATO după Războiul Rece. NATO a consolidat postura de descurajare și apărare pe flancul estic, a intensificat planificarea militară și a sprijinit coordonarea asistenței militare acordate Ucrainei de către aliați [3]. UE a reacționat printr-un ansamblu amplu de măsuri: sancțiuni economice împotriva Rusiei, sprijin financiar și umanitar pentru Ucraina, asistență militară prin Facilitatea Europeană pentru Pace, reducerea dependenței energetice de Rusia și sprijin pentru reziliența instituțională ucraineană [9]. Cazul Ucrainei demonstrează că NATO și UE pot acționa eficient atunci când își folosesc instrumentele în mod complementar. NATO asigură descurajarea militară și apărarea colectivă, iar UE mobilizează resurse economice, financiare, diplomatice și civile [10]. Această complementaritate trebuie transformată într-un model permanent de cooperare în situații de criză.

Vulnerabilități și limite ale cooperării. În pofida progreselor, parteneriatul UE–NATO continuă să fie afectat de vulnerabilități. *Prima vulnerabilitate* este dependența europeană de capacitățile militare americane. Statele europene au crescut cheltuielile de apărare după 2022, dar multe capacități critice - apărare antiaeriană, transport strategic, informații, supraveghere, recunoaștere, muniții, capacități nucleare și comandă strategică - rămân puternic dependente de Statele Unite [5]. *A doua vulnerabilitate* este fragmentarea politică și strategică a Europei. Statele din Europa Centrală și de Est percep Rusia ca amenințare existențială, în timp ce unele state vest-europene sunt mai preocupate de vecinătatea sudică, migrație, terorism sau stabilitate economică. Aceste diferențe complică formularea unei culturi strategice comune [4]. *A treia vulnerabilitate* este ambiguitatea conceptului de autonomie strategică europeană. Dacă autonomia strategică este înțeleasă ca o consolidare a capacității europene de acțiune, ea poate întări NATO. Dacă este percepută ca o distanțare de Alianță sau de SUA, care poate genera tensiuni și neîncredere [13]. *A patra vulnerabilitate* este asimetria instituțională. Nu toate statele UE sunt membre NATO, iar nu toate statele NATO sunt membre UE. Această configurație afectează schimbul de informații, deciziile operaționale și coordonarea strategică [6].

Intermarium ca posibil format regional complementar. Conceptul „*Intermarium*” are o istorie geopolitică mai veche, fiind asociat cu ideea unei cooperări între statele situate între Marea Baltică, Marea Neagră și Marea Adriatică. În contextul actual, ideea este reluată mai ales în debaterile privind securitatea flancului estic, reziliența regională și capacitatea de reacție rapidă în fața amenințărilor provenite dinspre Federația Rusă [14]. *Intermarium* nu trebuie tratat ca alternativă la UE sau

NATO, ci ca formulă complementară de cooperare regională. State precum Polonia, România, statele baltice, Finlanda, Suedia și alte state din flancul estic pot contribui la dezvoltarea unei rețele regionale de interoperabilitate, infrastructură, apărare teritorială, mobilitate militară și reziliență civilă [15]. Valoarea unui asemenea format ar consta în capacitatea de reacție rapidă și în apropierea geografică față de zonele de risc. Totuși, un astfel de format trebuie să fie integrat în arhitectura UE–NATO, pentru a evita fragmentarea strategică și apariția unor structuri paralele concurente.

Perspective strategice. Viitorul cooperării UE–NATO depinde de capacitatea celor două organizații de a transforma crizele actuale în oportunități de consolidare instituțională. Prioritățile principale trebuie să fie: creșterea investițiilor în apărare, consolidarea industriei europene de apărare, dezvoltarea infrastructurii pentru mobilitate militară, coordonarea planificării NATO cu inițiativele UE, combaterea amenințărilor hibride și sprijinirea Ucrainei pe termen lung [6]. În același timp, statele europene trebuie să își asume mai multă responsabilitate pentru propria securitate. Aceasta nu înseamnă reducerea rolului NATO, ci consolidarea pilonului european al Alianței. O Europă mai capabilă, mai bine echipată și mai coerentă strategic poate deveni un partener mai puternic pentru Statele Unite și pentru întreaga Alianță Nord-Atlantică [5].

Concluzii și recomandări. Cooperarea UE–NATO reprezintă unul dintre pilonii centrali ai securității euro-atlantice. Analiza demonstrează că cele două organizații au evoluat de la o relație limitată și uneori blocată politic la un parteneriat strategic extins, fundamentat pe valori comune, amenințări comune și necesitatea unei acțiuni coordonate. Războiul din Ucraina a confirmat importanța complementarității dintre NATO și UE. NATO rămâne garantul apărării colective, iar UE contribuie prin sancțiuni, sprijin financiar, mobilitate militară, reziliență civilă, asistență pentru Ucraina și consolidarea capacităților europene. Totuși, cooperarea nu este lipsită de limite. Dependența de capacitățile SUA, investițiile inegale în apărare, diferențele de cultură strategică, ambiguitățile autonomiei strategice și blocajele politice pot reduce eficiența parteneriatului.

Se recomandă: consolidarea bugetelor de apărare și respectarea angajamentelor asumate în cadrul NATO; coordonarea mai strânsă între inițiativele UE și planificarea NATO; dezvoltarea mobilității militare; creșterea interoperabilității; consolidarea industriei europene de apărare; definirea autonomiei strategice ca instrument complementar NATO; intensificarea cooperării cibernetice și hibride; sprijinirea Ucrainei pe termen lung; și dezvoltarea unor formate regionale complementare, precum Intermarium, în strictă coordonare cu UE și NATO.

În concluzie, viitorul securității euro-atlantice depinde de o cooperare UE–NATO pragmatică, coerentă și orientată spre rezultate. O Uniune Europeană mai capa-

bilă în domeniul securității nu slăbește NATO, ci poate consolida pilonul european al Alianței, cu condiția ca acțiunea europeană să fie complementară, interoperabilă și ancorată în solidaritatea transatlantică.

Referințe bibliografice

1. NATO; European Union. Joint Declaration on EU-NATO Cooperation, 10 January 2023 <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2023/01/10/eu-nato-joint-declaration-10-january-2023/>
2. NATO; European Union. Joint declaration by the President of the European Council, the President of the European Commission, and the Secretary General of the North Atlantic Treaty Organization, 08 July 2016. <https://www.nato.int/en/about-us/official-texts-and-resources/official-texts/2016/07/08/joint-declaration>
3. NATO. The North Atlantic Treaty. Washington, 4 April 1949. <https://www.nato.int/en/about-us/official-texts-and-resources/official-texts/1949/04/04/the-north-atlantic-treaty>
4. European External Action Service. A Strategic Compass for Security and Defence. Brussels, 2022. <https://www.strategic-compass-european-union.com/>
5. NATO. NATO 2022 Strategic Concept. Madrid, 29 June 2022. <https://www.nato.int/en/about-us/official-texts-and-resources/strategic-concepts/nato-2022-strategic-concept>
6. Council of the European Union. EU-NATO: 10th progress report reaffirms commitment to advancing cooperation amid instability and security challenges. Brussels, 10 June 2025. <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2025/06/10/eu-nato-10th-progress-report-reaffirms-commitment-to-advancing-cooperation-amid-instability-and-security-challenges/>
7. European Commission. (2025, November 19). *Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council on establishing a framework of measures to facilitate the transport of military equipment, goods and personnel across the Union* (COM(2025) 847 final). https://transport.ec.europa.eu/document/download/4557a31a-0444-4489-a26f-2-ef156f10d9f_en?filename=COM_2025_847.pdf
8. Progress report 2025: EU’s ambitions take shape through PESCO. <https://www.pesco.europa.eu/pressmedia/progress-report-2025-eus-ambitions-take-shape-through-pesco/>
9. Council of the European Union. EU military support for Ukraine. <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/military-support-ukraine/>

10. Council of the European Union. EU solidarity with Ukraine. <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/eu-solidarity-ukraine/>
11. ILINCA, D.-D. (2020) Parteneriatul NATO–UE. Abordări conceptuale și concretizări operaționale. București: Tritonic. https://www.libris.ro/carte/parteneriatul-nato-ue-abordari-conceptuale-si-concretizari-operationale-dr-agos/21456462?srsId=AfmBOoo4SqblkiG6KF4JyRK9ztXwV2V6OGY_Cvz7pxhvl3DY_CK8qZW1G
12. HOWORTH, J. (2014) Security and Defence Policy in the European Union. London: Palgrave Macmillan. <https://archive.org/details/securitydefence-p0000howo>
13. HOWORTH, J. (2017). EU-NATO cooperation: The key to Europe's security future. *European Security*, 26(3), 454–459. <https://doi.org/10.1080/09662839.2017.1352584>
14. LARUELLE, M.; RIVERA, E. (2019) Imagined Geographies of Central and Eastern Europe: The Concept of Intermarium. Washington: George Washington University, 2019. https://www.ifri.org/sites/default/files/migrated_files/documents/atoms/files/laruelle-rivera-ieres_papers_march_2019_1.pdf
15. PYNNÖNIEMI, K., & SALONIUS-PASTERNAK, C. (2016). *Security in the Baltic Sea Region: Activation of risk potential* (FIIA Briefing Paper No. 196). The Finnish Institute of International Affairs. <https://fii.fi/sv/publikation/security-in-the-baltic-sea-region>